

Απεικόνιση και Φαντασία

Η καθιερωμένη άποψη για τη φαντασία είναι ότι αποτελεί τη θέαση μιας νοητικής εικόνας. Όταν φανταζόμαστε, κάτι που απουσιάζει από το άμεσο περιβάλλον μας εμφανίζεται στη συνείδησή μας. Γνωρίζουμε ότι κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με την αντίληψη ενός πίνακα (τουλάχιστον της λεγόμενης ‘ρεαλιστικής’ σχολής): το αντικείμενο που αναπαριστά ο πίνακας εμφανίζεται μέσω της ζωγραφικής εικόνας. Κοιτάζοντας τον πίνακα, βλέπουμε κάτι που απουσιάζει. Είναι, λοιπόν, εύλογο να υποθέσουμε ότι αυτό που συμβαίνει με το φαντασιακό ενέργημα είναι ότι, κοιτάζοντας μια ιδιότυπη εικόνα, βλέπουμε το απόν αντικείμενο που η ιδιότυπη εικόνα αναπαριστά.

Θα ξεκινήσω δίνοντας τους λόγους για τους οποίους νομίζω ότι η καθιερωμένη αντίληψη περί φαντασίας είναι προβληματική. Κατόπιν θα παρουσιάσω κάποια στοιχεία της φαντασιακής εμπειρίας και θα τα αντιδιαστείλω με στοιχεία της εμπειρίας των ζωγραφικών εικόνων. Η παρουσίαση θα περιλαμβάνει την αισθητική ανάλυση ενός εικαστικού έργου. Τέλος, θα εξετάσω μια γενναία προσπάθεια βελτίωσης του απεικονιστικού μοντέλου της φαντασίας, προσπάθεια η οποία, στην παρούσα μορφή της, πιστεύω ότι αποτυγχάνει. Ενδιάμεσα, θα καταθέσω κάποιες σκέψεις μεθοδολογικού χαρακτήρα, που αφορούν όχι τόσο στο ζήτημα του τι ακριβώς περιλαμβάνει η αντίληψη των εικόνων, όσο στα προβλήματα που μπορεί να περιέχει η φιλοσοφική διερεύνηση αυτού του ζητήματος.

Αντώνης Χατζημουσής

19 . 01. 2009